

Inleiding Arbocatalogus UMC's

NFU-090803 d.d. 13-03-09

In de laatste wijziging van de Arbowet, die per 1 januari 2007 is ingegaan, wordt werkgevers en werknemers de mogelijkheid geboden op brancheniveau een arbocatalogus samen te stellen. In deze arbocatalogus worden instrumenten, methoden en oplossingen beschreven voor de belangrijkste werkgerelateerde gezondheidsrisico's in de branche. Door zelf een arbocatalogus in te richten, heeft de branche meer invloed op het handhavingsbeleid van de Arbeidsinspectie. In plaats van de huidige beleidsregels (uitgegeven door het ministerie van SZW) en de nieuw te verschijnen 'branchebrochures' van de Arbeidsinspectie is dan namelijk de eigen arbocatalogus de handhavingsnorm.

Werkgevers en werknemers in de UMC's hebben in hun overlegvergadering (LOAZ) van 7 juni 2007 besloten om zelf een arbocatalogus op te stellen. Daartoe is een arbocataloguscommissie ingesteld (LOAZ ACC), die aan het werk is gegaan met een door de LOAZ ACC vastgesteld plan van aanpak (NFU-072602).

1. Het risico

Het LOAZ heeft besloten in eerste instantie zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij al bestaande afspraken en ontwikkelde projecten op basis van het arboconvenant en arboplusconvenant. De nadruk moet vooral liggen op het beter toegankelijk maken van informatie via een publieksvriendelijke website.

Daarom is voortgegaan op de risico's die zijn onderscheiden in het arboconvenant. In de eerste fase van de arbocatalogus is gekozen voor een pragmatische invulling met onderwerpen die snel en eenvoudig omgezet konden worden naar de Arbocatalogus. Vanaf 2009 worden ook nieuwe onderwerpen in de Arbocatalogus opgenomen.

2. Doelgroepen

De drie hoofdgroepen die worden onderscheiden in de arbocatalogus zijn:

- leidinggevenden
- medewerkers (inclusief ondernemingsraden)
- arboprofessionals (inclusief preventiemedewerkers).

Deze drie categorieën worden ook onderscheiden in de communicatie via de website.

Per onderdeel van de arbocatalogus kan deze indeling desgewenst verder uitgewerkt worden.

3. Wettelijk kader en werkwijze

Uit de NTA 8050, Leidraad voor de totstandkoming van arbocatalogi, NEN 2007:

“De werkgever is de primair verantwoordelijke voor goede arbeidsomstandigheden. De Arbowet verplicht hem om een arbobeleid te voeren. Dit beleid moet gericht te zijn op het realiseren van zo goed mogelijke arbeidsomstandigheden. De uitvoering van dit beleid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de werkgever en de werknemers. De wetgever schrijft de doelen voor waaraan het beleid dient te voldoen. De concrete invulling van die doelen gebeurt op individueel ondernemingsniveau of op branche/sectorniveau.

Sociale partners kunnen deze invulling vaststellen. Zij kunnen dat doen in de vorm van een arbocatalogus. De arbocatalogus is een beschrijving van door sociale partners erkende middelen en maatregelen waaruit een keuze kan worden gemaakt om aan de gestelde doelen te voldoen.

LOAZ

De arbocatalogus wordt niet in de wet genoemd en heeft daarom geen formele (wettelijke) status. Niettemin speelt de arbocatalogus bij inspectie door de Arbeidsinspectie een belangrijke rol. De Arbeidsinspectie toetst de arbocatalogus marginaal en hanteert deze vervolgens als referentiekader bij inspecties.”

“De Arbeidsinspectie toetst de arbocatalogus marginaal. Als er sprake is van strijdigheid dan wordt dat expliciet duidelijk gemaakt naar sociale partners. Indien de Arbeidsinspectie van mening is dat de middelen in redelijkheid niet leiden tot naleving van de wettelijke doelverplichtingen, dan ligt de bewijslast bij de Arbeidsinspectie. Kan de Arbeidsinspectie zich vinden in de opgestelde maatregelen en middelen, dan zal de overheid de beleidsregels voor de betreffende arbeidsrisico's voor deze branche en/of bedrijf niet meer van toepassing verklaren.

De Arbeidsinspectie toetst op de volgende criteria (bron: arbonieuwestijl.nl):

- *Aanwezigheid van een duidelijke omschrijving van de werkingssfeer (branche, een groep bedrijven of een bedrijf);*
- *Duidelijke koppeling van de risico's aan de juiste werknemers- en werkgeversgroepen;*
- *Toegankelijkheid en bekendheid van de arbocatalogus;*
- *Eventuele strijdigheid met de Arbwet;*
- *Naleving van de wet en regelgeving quick scan.)*

De Arbeidsinspectie gebruikt een positief getoetste arbocatalogus als referentiekader voor de handhaving.”

Om aan de toetsingscriteria voor een arbocatalogus te kunnen voldoen hebben werkgevers en werknemersorganisaties binnen de UMC's gekozen voor de volgende werkwijze.

De arbocatalogus voor de UMC's wordt vastgesteld in het LOAZ, het Landelijk Overleg Academische Ziekenhuizen, waarin overleg plaatsvindt tussen de NFU (de werkgeversvertegenwoordiging van de UMC's) en de centrales van overheidspersoneel. In dit overleg vinden ook de CAO-onderhandelingen plaats.

De arbocatalogus wordt beheerd door een commissie die is ingesteld door het LOAZ (LOAZ ACC), en waarin werkgeversvertegenwoordigers, werknemersvertegenwoordigers en arboprofessionals zijn opgenomen (zie bijlage 1).

De LOAZ ACC kan werkgroepen instellen met deskundigen en werknemersvertegenwoordigers, die maatregelen en middelen uitwerken en bewaken dat hiermee de wettelijk gestelde doelen worden bereikt. Het resultaat van de werkgroepen wordt vastgesteld door de LOAZ ACC in de vorm van een tekstvoorstel aan het LOAZ.

Daarnaast beheert het LOAZ, cq de LOAZ ACC, een website, die moet waarborgen dat de arbocatalogus voor alle werknemers binnen de NFU bereikbaar en bekend is.

4. Ambitieniveau UMC's

De arbocatalogus (AC) geeft aan hoe de UMC's vormgeven aan de veiligheid en gezondheid van medewerkers (en waar relevant van andere doelgroepen). De AC leidt er minimaal toe dat UMC's aan wettelijke voorschriften voldoen. Daarnaast is de AC een richtinggevend, praktisch en toegankelijk hulpmiddel dat mogelijkheden (methoden of middelen) aanreikt om de zorg voor veiligheid en gezondheid te bevorderen tot een niveau dat past bij de primaire doelstellingen van de UMC's (onderzoek, onderwijs en patiëntenzorg).

Niet in het minst is de arbocatalogus een instrument dat medewerkers en leidinggevenden ondersteunt bij hun dagelijkse werkzaamheden en de keuzen, die zij moeten maken op het gebied van veiligheid en gezondheid. De UMC-arbocatalogus is daarom een instrument dat aansluit bij de wensen die op afdelingsniveau in de huizen leven, en daardoor daadwerkelijke ondersteuning biedt bij de beheersing van de belangrijkste werkgerelateerde gezondheidsrisico's in de UMC's.

LOAZ

In elke deelcatalogus (elk onderdeel van de arbocatalogus dat betrekking heeft op een specifiek risico) wordt een beschrijving gegeven van het ambitieniveau van de UMC's op het betreffende terrein.

5. Maatregelen en middelen UMC's

In elke deelcatalogus wordt beschreven op welke wijze de UMC's invulling geven aan het ambitieniveau, aan de wettelijke voorschriften en aan de stand van wetenschap en techniek.

Per maatregel wordt aangegeven welke van onderstaande mogelijkheden het betreft:

- **Doelvoorschriften:** doelen die een norm of standaard aangeven, waaraan de UMC's zich zullen houden. Er bestaan concrete doelvoorschriften zoals gezondheidkundige ('evidence based') grenswaarden voor de blootstelling aan schadelijke stoffen, geluid, enzovoort. Er bestaan globale doelvoorschriften, waarin het gewenste beschermingsniveau wordt geformuleerd. Primair wordt gekeken naar door de overheid geformuleerde doelvoorschriften. Waar nodig worden eigen doelvoorschriften geformuleerd. Doelvoorschriften (zowel wettelijke als eigen voorschriften) zijn voor alle UMC's in hoge mate bindend. Zij kunnen door de overheid worden gebruikt bij de handhaving en zijn ook voor de OR controleerbaar.
- **Procesvoorschriften:** geven aan welke onderwerpen ten minste in het UMC-beleid voor veiligheid en gezondheid moeten zijn geregeld (agendabepaling). Een procesvoorschrift schrijft bindend voor DAT elk UMC specifieke afspraken maakt over het betreffende risico. In de agendabepaling kan worden aangegeven aan welke onderwerpen een UMC aandacht besteedt (bindend). HOE de afspraken er uit zien wordt aan de afzonderlijke UMC's overgelaten. De OR speelt een belangrijke rol bij de invulling van procesvoorschriften en heeft dienaangaande ook instemmingsrecht.
- **Middelvoorschriften:** welke middelen (kunnen) worden gebruikt om blootstelling aan arbeidsrisico's te voorkomen of te verminderen. Hierbij wordt altijd uitgegaan van de arbeidshygiënische strategie. Middelvoorschriften bepalen het niveau van de bescherming, maar de middelen zelf zijn niet bindend. Zij kunnen altijd vervangen worden door gelijkwaardige alternatieven. Arbodeskundigen en de werknemersvertegenwoordigers kunnen toezien op de gelijkwaardigheid van deze alternatieven.
- **Good Practices:** voorbeelden en tips waarmee blootstelling aan arbeidsrisico's kan worden verminderd. Good practices zijn hulpmiddelen om te verbeteren. Good practices kunnen vrijelijk gekopieerd en veranderd worden. Zij zijn voor de UMC's niet bindend, maar een inspiratiebron voor leidinggevenden, arbodeskundigen en werknemersvertegenwoordigers.

Alle maatregelen en middelen worden gecommuniceerd en toegankelijk gemaakt via een website. Doel van de website is om communicatie en interactie te creëren tussen leidinggevenden, medewerkers en arboprofessionals rond de arbocatalogus. De inhoud van de website kan daarom verder gaan dan de tekst van de arbocatalogus. De website wordt beheerd door (een werkgroep van) LOAZ ACC.

6. Producten

In formele zin bestaat de AC van de UMC's uit deze tekst en de teksten van de deelonderwerpen (deelcatalogus). Genoemde teksten worden door de LOAZ ACC voorgelegd aan het LOAZ en daar vastgesteld. De teksten worden integraal opgenomen op de website en ter toetsing voorgelegd aan de Arbeidsinspectie.

In feitelijke zin bestaat de AC van de UMC's uit de catalogusteksten plus de website. De inhoud van de website wordt beheerd door (een werkgroep van) de LOAZ ACC en periodiek besproken met de volledige LOAZ ACC.

In elke deelcatalogus wordt een opsomming gegeven van de – voor het betreffende risico -relevante producten. Te denken valt onder meer aan software (e-learning, pauzesoftware, RI&E) en aan concrete content voor communicatie (voorschriften, voorlichtingsteksten, content voor e-learning).

LOAZ

Deze producten worden beheerd door een werkgroep van specifiek deskundigen of deskundige gebruikers. De producten worden geaccepteerd door (een werkgroep van) de LOAZ ACC.

7. Gewenste ontwikkelingen en actueel houden van de arbocatalogus

De AC van de UMC's zal geleidelijk worden uitgebreid (zie ook bijlage 2). De prioritering wordt bepaald door het LOAZ op advies van de LOAZ ACC.

Elke deelcatalogus wordt om het jaar beoordeeld en indien noodzakelijk geactualiseerd. Elke werkgroep geeft aan welke aanvullingen, uitbreidingen gewenst c.q. noodzakelijk zijn m.b.t. het onderhavige onderwerp. Hierbij wordt ook een prioritering en/of tijdplanning voorgesteld.

De LOAZ ACC beslist over de voortgang van de plannen van aanpak van alle deelcatalogi.

8. Bijlage(n)

Elke deelcatalogus kan als bijlage een of meer werkdocumenten bevatten. Deze werkdocumenten vormen de achtergrondinformatie en de onderbouwing van de afspraken in de deelcatalogus.

Werkdocumenten zijn daarnaast bedoeld als input voor het vullen van de website.

De werkdocumenten vormen een onlosmakelijk onderdeel van de AC van de UMC's. Zij zijn primair de verantwoordelijkheid van de werkgroep. De LOAZ ACC (of een werkgroep) houdt toezicht op de (kwaliteit van) werkdocumenten en stelt ze vast.

Aldus vastgesteld door het LOAZ .

LOAZ

Bijlage 1

Leden LOAZ ACC

Vanuit de NFU:

Dhr P.C.J. Leijh, RvB LUMC

Dhr H. Visser, directeur P&O Erasmus MC (tot mei 2008)

Dhr K.J. Andringa, hoofd arbodienst UMCU (tot maart 2008)

Dhr T.F. Senden, hoofd gezondheid AMD UMC St Radboud (vanaf mei 2008)

Dhr J.H.W. Maasen, manager Veiligheid, Gezondheid en Milieu LUMC

Dhr. G.A. Storm, sr beleidsmedewerker NFU, secretaris LOAZ ACC

Dhr. R. Counet, directeur P&O AZM (vanaf oktober 2008)

Vanuit de centrales:

Mw M. v.d. Berg, ABVAKABO FNV (tot maart 2009)

Mw B. Sprokholt, AC/FBZ

Mw J. v.d. Doel, CNV Publieke Zaak

Dhr R. de Wilde, CMHF/Sector Zorg

M. Verschuren ABVAKABO FNV (vanaf maart 2009)

Leden operationele stuurgroep

Dhr H. Visser, directeur P&O Erasmus MC (tot mei 2008)

Mw M. van den Berg, ABVAKABO FNV (tot maart 2009)

Dhr K.J. Andringa, hoofd arbodienst UMCU (tot maart 2008)

Dhr J.H.W. Maasen, manager Veiligheid, Gezondheid en Milieu LUMC

Dhr G. Storm, sr beleidsmedewerker NFU, secretaris LOAZ ACC

Dhr T.F. Senden, hoofd gezondheid AMD UMC St Radboud (vanaf mei 2008)

Dhr. R. Counet, directeur P&O AZM (vanaf oktober 2008)

Dhr. D. Hamaker, CMHF (vanaf maart 2009)

Projectleider

Mw A. Hunderman (van november 2007 tot april 2008)

Mw M.H.J. van Vliet (vanaf april 2008)

Kwaliteitscommissie

Dhr J.H.W. Maasen, LUMC

Mw I. van der Wal, ABVAKABO FNV

Mw M. van der Bij, AMC

Mw M.H.J. van Vliet, projectleider AC UMC's

Werkgroepen deelcatalogi

Werkgroep cytostatica

Mw A. Boumans, UMC St. Radboud

Mw M. van der Bij, AMC

Mw M. Beelen, LUMC

Mw F. Steenstra, UMCG

Mw D. Bosch, OR VU MC

Werkgroep fysieke belasting

Dhr P. Everaert, LUMC

Dhr S. Roox, AZM

Mw E. Bos, UMCG

Dhr E. Hagelen, UMC Utrecht

LOAZ

Mw L. Roeterdink, OR UMC St. Radboud

Werkgroep RI&E

Mw E. de Vries, UMC Utrecht

Mw N. Bruckwilder, VU MC

Dhr K. Witters, Erasmus MC

Dhr L. Paris, AZM

Mw S. van Leeuwen, OR UMCG

Werkgroep Inhalatie anesthetica

Mw. F. Steenstra, UMCG

Mw. M. Beelen, LUMC

Mw. N. Bruckwilder, VU MC

Mw. E. Bleijlevens, MUMC

Mw. C. Blom, OR AMC

Werkgroep huidbelasting

Dhr. P. Gallee, VU MC

Dhr. E. Hagelen, UMC Utrecht

Mw. Z. Kolder, Erasmus MC

Dhr. F. Jungbauer, UMCG

Mw. D. van Tuijl. OR UMC St. Radboud

Werkgroep Gevaarlijke stoffen

Dhr. C. Morales, Erasmus MC

Dhr. H. de Maaker, LUMC

Dhr. H. Wernert. UMC Utrecht

Mw. F. Steenstra, UMCG

Mw. T. Smijs. OR LUMC

Werkgroep KANS

Dhr. E. Kat, AMC

Dhr. P. Everaert, LUMC

Mw. I. Priesman, VU MC

Mw. A. Nieuwland, UMC St. Radboud

Mw. S. Wesselink, UMC Utrecht

LOAZ

Bijlage 2

In de eerste fase zijn de volgende catalogi gerealiseerd:

- RI&E
- Fysieke belasting
- Werken met cytostatica

In de tweede fase zijn de volgende catalogi gerealiseerd:

- Fysieke belasting (KANS)
- Inhalatie-anesthetica
- (Overige) gevaarlijke stoffen
- Huidbelasting

Voor de derde fase zijn de volgende deelcatalogi geïdentificeerd:

- Preventie infectieziekten
- Werken met MRI
- Zwangerschap en werken in het UMC
- Agressie en geweld

Voor volgende fasen zijn mogelijke onderwerpen en risico's genoemd:

- Arbozorgsysteem
- Van ziekteverzuim naar gezondheidsmanagement
- Van psychische belasting naar HR-management
- Proefdierallergie
 - Risicovolle handelingen verpleging/medici waarbij blootstelling aan gevaarlijke stoffen/risicovolle geneesmiddelen mogelijk is, zoals:
 - vernevelen van medicatie
 - bereiding risicovolle geneesmiddelen (zoals antibiotica)
 - blootstelling aan diathermische rook in OK's bij gebruik diathermie en laser
 - blootstelling aan gevaarlijke stoffen bij gebruik botcement in OK's
 - blootstelling aan gevaarlijke stoffen in gipskamers
- Veilige afhandeling van besmet wasgoed

LOAZ

Bijlage 3 Begrippen

Uit de NTA 8050, Leidraad voor de totstandkoming van arbocatalogi, NEN 2007:

Voor de toepassing van deze Nederlandse Technische Afspraak (NTA) gelden de volgende termen en definities.

2.1 Arbeidshygiënische strategie: strategie voor het hiërarchisch formuleren van maatregelen

2.2 Arbeidsrisico: risico op het gebied van veilig en gezond werken

2.3 Arbobeleid: beleid dat is gericht op veilig en gezond werken en het realiseren van goede arbeidsomstandigheden

2.4 Arbocatalogus: beschrijving van door sociale partners erkende middelen en maatregelen, waaruit een keuze kan worden gemaakt om aan de doelvoorschriften te voldoen

OPMERKING Maatregelen en middelen zijn bijvoorbeeld beschrijvingen van technieken en methoden, goede praktijken, normen en praktische handleidingen.

2.5 Belanghebbende: betrokken partij die belang heeft bij afspraken omtrent de arbocatalogus en die onder het toepassingsgebied valt

VOORBEELD Werkgevers- of werknemersvertegenwoordiging, zelfstandigen zonder personeel (zzp-ers), contractors en opdrachtgevers.

2.6 Beleid: aanpak die wordt gekozen om een strategie ten uitvoer te brengen

OPMERKING Dit kan organisatiebreed zijn of specifiek voor één functie / aandachtsgebied.

VOORBEELD Marketingbeleid, arbobeleid enz.

2.7 Branche: sector of groep bedrijven die dezelfde kernactiviteiten uitvoeren

2.8 Document: informatie en haar gegevensdrager

OPMERKING De drager kan papier zijn, een magnetische, elektronische of optische afleesbaar medium, een foto of een combinatie daarvan.

2.9 Doelvoorschrift: wettelijke bepaling die het te bereiken beschermingsniveau aangeeft van werknemers tijdens de arbeid

OPMERKING De doelvoorschriften zijn algemeen of gericht op specifieke arbeidsrisico's en kunnen wel of niet eenduidige grenswaarden bevatten.

2.10 Concreet doelvoorschrift: doelvoorschrift dat een eenduidige veiligheids- of gezondheidskundige grenswaarde bevat die de grens markeert tussen wat wel en wat niet gezond of veilig is

2.11 Globaal doelvoorschrift: doelvoorschrift dat voor ruime interpretatie vatbaar is, omdat het niet een gezondheidskundige of veiligheidskundige grenswaarde bevat

2.12 Grenswaarde: waarde die de grens markeert tussen gezond en ongezond, tussen veilig en onveilig. De grenswaarde is een (kwantitatieve) concretisering van het wettelijk beschermingsniveau voor de veiligheid en gezondheid van werknemers ten aanzien van een specifiek risico

2.13 Maatregel: handeling die ervoor zorgt dat een doelvoorschrift, procesnorm of beoogd risiconiveau wordt bereikt

OPMERKING Een maatregel kan technisch of organisatorisch van aard zijn.

2.14 Middel: datgene wat wordt gebruikt door een branche of bedrijf om een doelvoorschrift, procesnorm of beoogd risiconiveau te bereiken

OPMERKING "Datgene" verwijst naar technische voorziening.

2.15 Middelloosvoorschrift: bepaling die aangeeft met welke middelen, het in een doelvoorschrift vastgelegde, beschermingsniveau van veiligheid en gezondheid moet worden bereikt

2.16 Procesnorm: bepaling voor een arbeidsrisico waar (nog) geen wettelijke grenswaarde voor bestaat, die aangeeft hoe de werkgever een beleidsproces moet doorlopen voor het desbetreffende risico

OPMERKING Het betreft een algemene beleidsvoeringverplichting in de Arbowet. De uitwerking wordt door middel van een agendabepaling in het Arbobesluit of de Arboregeling aangegeven. In de agendabepaling worden de elementen genoemd die onderdeel moeten uitmaken van het arbobeleid met betrekking tot het betreffende onderwerp binnen bedrijven. De verdere uitwerking geschiedt in het overleg tussen werkgever(s) en werknemers.

LOAZ

2.17 Sociale partners: werkgeversorganisaties en vakbonden op brancheniveau en/of werkgever en ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging op bedrijfsniveau

2.18 Vertegenwoordiger: persoon die optreedt, handelt en het mandaat heeft namens een betrokken partij

2.19 Werkgever: degene die een ander krachtens een overeenkomst of aanstelling, dan wel onder zijn gezag, arbeid laat verrichten

2.20 Werknemer: degene die voor een ander krachtens een overeenkomst of een aanstelling dan wel onder diens gezag arbeid verricht